

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****MEHMET GEÇGEL BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2014/4187
Karar Tarihi : 18/4/2019

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Burhan ÜSTÜN
Hicabi DURSUN
Kadir ÖZKAYA
Raportör : Mehmet Sadık YAMLI
Başvurucu : Mehmet GEÇGEL
Vekili : Av. Hanım KARHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, terör olaylarından doğan zararların tazmin edilmesi isteminin mahkûmiyet hükmü bulunduğu gerekçesiyle reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/3/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Ceza Yargılamasına İlişkin Süreç

9. Başvurucunun da sanık olarak yargılandığı davada Diyarbakır (3) No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) 17/11/1998 tarihli ve E.1994/694, K.1998/284 sayılı kararıyla başvurucunun PKK terör örgütüne yardım ve yataklık suçundan 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 169. maddesi uyarınca 3 yıl ağır hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

10. 21/12/2000 tarihli ve 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelemesine Dair Kanun 22/12/2000 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

11. Diyarbakır (3) No.lu DGM 20/2/2001 tarihli kararıyla eylemi 765 sayılı mülga Kanun'un 169. maddesindeki yardım ve yataklık kapsamında değerlendirilen ve bu yönde daha önce hakkında hüküm kurulan başvurucunun hakkında açılan davanın 4616 sayılı Kanun'un 1. maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendi gereğince kesin hükme bağlanmasının ertelenmesine karar vermiştir. Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin Anayasa Mahkemesine gönderdiği belgelere göre anılan karar 19/4/2001 tarihinde kesinleşmiştir. Başvuru dosyasında erteleme sonrası erteleme konusu suçtan dolayı dava açıldığı veya davaya devam edildiği yönünde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

B. Tazminat İstemine İlişkin Süreç

12. Başvurucu, 1993 yılında Diyarbakır'ın Lice ilçesinde bulunan işyerine güvenlik güçleri tarafından zarar verildiğinden bahisle zararının karşılanması istemiyle 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşlanması Hakkında Kanun kapsamında Diyarbakır Valiliği Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon 15/6/2011 tarihli kararıyla tazminat istemini reddetmiştir. Komisyon kararında özetle başvurucunun yasa dışı silahlı çeteye yardım ve yataklık suçundan mahkûm olduğu belirtilerek 5233 sayılı Kanun'un 2. maddesinin ikinci fıkrasının (f) bendi uyarınca zararlarının karşılanamayacağını belirtmiştir.

14. Başvurucu; yardım ve yataklık suçundan aldığı cezanın kesinleşmediğini, dolayısıyla mahkûmiyetin söz konusu olmadığını belirterek Komisyon kararının iptali istemiyle dava açmıştır.

15. Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi 14/12/2012 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Kararda; 5233 sayılı Kanun'un anılan 2. maddesinin (f) bendi dikkate alındığında kanun koyucunun terör örgütüne yardım ve yataklık suçunu işleyen kişiler ile terör suçundan mahkûm olan kişileri bu Kanun hükümlerinden faydalandırmamayı amaçladığının görüldüğü, terör örgütüne yardım ve yataklık suçundan hüküm giyen başvurucunun başvurusunun bu gerekçeyle reddine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir. Gerekçede ayrıca 2. maddenin (f) bendinde, anılan mahkûmiyet kararlarının kesinleşmesi gerektiğine dair herhangi bir ifadeye yer verilmediği de belirtilmiştir. Gerekçede şu ifadelere yer verilmiştir:

"Bakılmakta olan davada, davacının yasadışı PKK terör örgütüne yardım ve yataklıktan dolayı Diyarbakır 3 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesinin 17.11.1998 tarih ve E:1994/694 K:1998/284 sayılı kararıyla 3 yıl 9 ay ağır hapis cezası ile cezalandırıldığı görülmektedir.

Bu durumda, terör örgütüne yardım ve yataklıktan hüküm giyen davacının terör nedeni ile zarara uğradığından bahisle yaptığı başvurunun yukarıda anılan gerekçeye dayanılarak terör örgütüne yardım ve yataklık yaptığı gerekçesiyle reddine ilişkin işlemlerde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Öte yandan, 5233 sayılı Yasanın 2/f maddesinde, terör suçu ile terör olaylarında yardım ve yataklık suçlarından mahkum olanların bu fiillerinden dolayı uğradığı zararların karşılanmayacağı belirtilmiş, anılan mahkumiyet kararlarının kesinleşmesi gerektiğine dair herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir."

16. Karar, Danıştay Onbeşinci Dairesinin 6/11/2013 tarihli kararıyla onanmıştır. Onama kararı 24/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 26/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 5233 sayılı Kanun'un 2. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Bu Kanun, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddeleri kapsamına giren eylemler veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddi zararlarının sulhen karşılanması hakkındaki esas ve usullere ilişkin hükümleri kapsar.

Aşağıda belirtilen zararlar bu Kanunun kapsamı dışındadır:

...

f) 3713 sayılı Kanununun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddelerindeki suçlar ile terör olaylarında yardım ve yataklık suçlarından mahkûm olanların bu fiillerinden dolayı uğradığı zararlar.

İkinci fıkranın (f) bendinde yazılı suçlardan dolayı ceza kovuşturması açılmış bulunanlar hakkında kovuşturma sonuçlanıncaya kadar bu Kanuna göre işlem yapılmaz."

19. 4616 sayılı Kanun'un 1. maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendinin ilgili kısımları şöyledir:

"23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenmiş ve ilgili kanun maddesinde öngörülen şahsi hürriyeti bağlayıcı cezanın üst sınırı on yılı geçmeyen suçlardan dolayı haklarında henüz takibata geçilmemiş veya hazırlık soruşturmasına girilmiş olmakla beraber dava açılmamış veya son soruşturma aşamasına geçilmiş olmakla beraber henüz hüküm verilmemiş veya verilen hüküm kesinleşmemiş ise, davanın açılması veya kesin hükme bağlanması ertelenir; varsa tutukluluk halinin kaldırılmasına karar verilir. Bu suçlarla ilgili dosya ve deliller, her bir suçun dava zamanasını süresinin sonuna kadar muhafaza edilir.

Erteleme konusu suçun dava zamanasını süresi içinde bu suç ile aynı cins veya daha ağır şahsi hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir suç işlendiğinde, erteleme konusu suçtan dolayı da dava açılır veya daha önce açılmış bulunan davaya devam edilerek hüküm verilir. Bu süre, erteleme konusu suç ile aynı cins veya daha ağır şahsi hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir suç işlenmeksizin geçirildiğinde, ertelemeyen yararlanan hakkında kamu davası açılmaz; açılmış olan davanın ortadan kaldırılmasına karar verilir."

20. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "*Tanımlar*" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Şüpheli: Soruşturma evresinde, suç şüphesi altında bulunan kişiyi,

b) Sanık: Kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişiyi,

...

e) Soruşturma: Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi,

f) Kovuşturma: İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi,

...

İfade eder."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 18/4/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu, 5233 sayılı Kanun kapsamında yaptığı müracaatının terör örgütüne yardım ve yataklık etmek suçundan mahkûm edilmiş olduğu gerekçesiyle reddedildiğini oysa hüküm kesinleşmediğinden mahkûmiyetin söz konusu olamayacağını belirterek adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu aynı gerekçelerle Anayasa'nın 10., 38. ve 138. maddelerinde güvence altına alınan ilke ve haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Bakanlık görüşünde; başvurunun masumiyet karinesi yönünden incelenmesi gerektiği, idari yargı kararının doğrudan ceza yargılaması sonucuna dayanmadığı, başvurunun ceza mahkemesinde yargılanmasına neden olan suçun mahiyetine göre karar verildiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu tarafından masumiyet karinesinin açıkça ihlal edildiği yönünden bir şikâyette bulunulmadığından başvurunun ihlal iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

26. İlke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyumsuzlukla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu açıkça hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık bir keyflik içermesi, bu durumun da kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, derece mahkemesi kararları bariz takdir hatası veya açık bir keyflik içermedikçe Anayasa Mahkemesince incelenemez (*Necati Gündüz ve Recep Gündüz*, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26)

27. Anayasa Mahkemesi *Kenan Özteriş* (B. No: 2012/989, 19/12/2013) kararında, hırsızlık suçundan aldığı cezası tecil edilen ve deneme süresi içinde de yeni bir suç işlemeyen başvuruçunun yedek subay askerlik kararının söz konusu ceza nedeniyle uzun dönem er olarak tadil edilmesi işlemine karşı açılan davadaki Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) yorumunun 765 sayılı mülga Kanun'un 95. maddesinin açık hükmüne aykırılık teşkil ettiğini zira başvuruçunun işlediği suça ilişkin mahkûmiyet hükmünün tecil koşullarına uyulması nedeniyle hukuk nazarında esasen vaki olmamış sayıldığını, hukuken vaki olmamış sayılan mahkûmiyetin hüküm ve sonuçlarını devam ettiriyormuş ve hayatiyetini koruyormuşçasına bir idari işleme esas alınmasının ise ilgili idari işleme hukuki geçerlik kazandıramayacağını belirterek başvuruçunun hakkında verilen mahkûmiyetin tecil edilmesinin sonuçları ile ilgili açık bir kanun hükmü bulunduğu ve bu hükme verilecek olağan anlam belli olduğu hâlde AYİM İkinci Dairesinin açık olan kanun hükmüne olağanın dışında farklı bir anlam verip buna göre uygulama yaptığı, böylece kararın *öngörülemeyen* nitelikte olup *bariz takdir hatası* içerdiği gerekçesiyle Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

28. Somut olaya benzer şekilde terör olaylarında yardım ve yataklık suçlarından mahkûm olanların zararlarının 5233 sayılı Kanun kapsamında karşılanmamasından kaynaklanan ihlal iddiaları daha önce de bireysel başvurulara konu olmuştur. Anayasa Mahkemesi bu konuda verdiği kararlarda, derece mahkemelerinin kanun koyucunun hukuki ve teknik izaha girmeksizin genel olarak yardım ve yataklık suçu işleyen kişiler ile terör suçundan mahkûm olan kişileri bu Kanun hükümlerinden faydalandırmamayı amaçladığı, Kanun'un sadece mağdur olan kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi yolunda uygulanması gerektiği, terör örgütüne yardım ve yataklıktan hüküm giymiş kişilerin terör örgütünün ve terörün gelişmesine ve büyümesine sebebiyet verdiğinin tartışmasız olduğu, dolayısıyla bu kişilere devlet tarafından tazminat ödenmesinin Kanun'un amacına aykırılık teşkil ettiği yönündeki gerekçelerinin bariz takdir hatası ve açık bir keyflik içermediği sonucuna ulaşmış; başvuruların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (*Abdulkadir Güneş*, B. No: 2013/4347, 30/3/2016, §§ 29-35; *Abdurrahman Ete*, B.

29. Somut olayda ise başvuru hakkında DGM tarafından hükmedilen ceza 4616 sayılı Kanun kapsamında ertelenmiş, dolayısıyla kesinleşmemiştir. Bu durumda ortada ceza hukuku ilkelerine göre bir mahkûmiyetin var olduğu söylenemez.

30. İdare Mahkemesinden beklenen husus, kesinleşmediği için hüküm ifade etmeyen DGM kararını kendi hükmüne esas almamasıdır. Oysa İdare Mahkemesi, kesin hükme bağlanması ertelenmiş bulunan DGM kararını ortada gerçek bir mahkûmiyet varmış gibi değerlendirerek sonuca varmıştır. Sonuç olarak İdare Mahkemesi kararındaki değerlendirmenin bariz takdir hatası içerdiği anlaşılmaktadır.

31. Açıklanan gerekçelerle başvuru Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiaları yönünden bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

33. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

34. Başvuru, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda, adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

36. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

37. Bu durumda adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Buna göre yapılacak yeniden yargılama ise 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda derece mahkemelerince yapılması gereken iş, öncelikle ihlale yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılmasından ve nihayet ihlal sonucuna uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine (E.2011/1830, K.2012/1631) gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

38. Yeniden yargılama yapılmasına karar verildiği gözetilerek başvurunun tazminat taleplerinin reddedilmesi gerekir.

39. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.681,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,**

B. Anayasa'nın 36. maddesinde hüküm altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE,**

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine (E.2011/1830, K.2012/1631 sayılı kararlar ile ilgilidir.) **GÖNDERİLMESİNE,**

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin **REDDİNE,**

E. 206,10 TL harç ve 2.745 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.681,10 TL yargılama giderinin **BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,**

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA,**

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay Onbeşinci Dairesine **GÖNDERİLMESİNE,**

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 18/4/2019 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Kadir ÖZKAYA